

Kjært hodeplagg – mange navn, men hvor kom lua fra?

Mine barndomsår i Stange og Kongsvinger i Hedmark på 1960-tallet, førte til at jeg i ung alder stiftet bekjentskap med den såkalte østerdalslua. Mor var fra Tynset og far er fra Stor-Elvdal. Vi barna ble tidlig uniformert med dette særegne øst- og midtnorske hodeplagget.

Artikkelforfatter med skjoldlue i 1963 på Heimdal i Stangebyen. Foto: Glomdalsmuseet.

For femten år siden var jeg i et jobb-engasjement på bygdemuseet Nystu Trønnes i Midt-Østerdal. Jeg hadde da en intensjon om å finne fram til litteratur og materiale om østerdalsluas histo-

rie. Nye jobber førte til at jeg ikke fikk fordypet meg i temaet som ønsket. Østerdalslua var langt på veg glemt for mitt vedkommende, da jeg mottok årbok for Nord-Østerdalen i desember 2008. Her har leder i Norsk Folke-draktforum, ansatt ved Nordøsterdalsmuseet, og alvdøl Helga Reidun Bergebakken Nettet, satt søkelyset på østerdalslua i en artikkel benevnt som: "Østerdalslue – ein levande tradisjon". I det nasjonale kulturminneåret 2009, kan det være grunn til å dvele litt ekstra ved dette nostalgisk estetisk prega hodeplagget, som benevnes med så mange navn.

Nessets kilder og beskrivelse

Helga R. B. Nettet henviser innledningsvis til reisedagbok fra Norge i 1799 av Thomas Robert Malthus:

"På Røros la vi merke til en slags jockey-luer med firkantet skygge og laget i klede. Dette hodeplagget har mer eller mindre slått gjennom overalt i dalen, men er ikke så almindelig som de røde luer."

Hun har videre funnet fram til verdien på en "Snipp Lue" i forskjellige skifter (dødsbo/arveoppgjør) på Tynset på 1700 -tallet. Eldste fra 1775. Likeså eldre kjente akvarellene eller "avbil-

dingene” som finnes av østerdalslua. Dvs fra 1790-åra av J. F. L. Dreier og Chr. Tønsbergs utgivning fra 1852, med Eckersbergs akvarell ”Dragter fra Tønset”. Adolph Tidemands blyanttegning fra Atneoset i Stor-Elvdal i 1863 av Nils Halvorsen, omtales også.

Nils Halvorsen Atneosen til venstre med østerdalslue og Olav Bakken til høyre med kasjettlue. Tegnet av Adolph Tidemand i 1863. Foto: Nasjonalmuseet.

Moter

Nesset har tolket Dreiers akvareller fra slutten av 1700-tallet slik at østerdalslua ble brukt sammen med klesdrakter som var svært tidsmessig påvirket av rokokko-moten (1750–1790). Utover på 1800-tallet kom empire moter som glir over i biedermaier-perioden, etterfulgt av nyrokoko. Ca 1880 kommer ”bymoten” til Nord-Østerdal, noe som fører til at folkedrakta går ut av bruk og hvor det typiske moteplagget for mannfolk blir dressen.

Ifølge Nesset overlever østerdalslua alle disse moteskiftene og blir brukt sammen med den ”moderne” klesdrakten. Dvs tradisjon og impuls. Det nye

blir tilpasset og brukt sammen med det nedarvede. (NOSS 2009)

Luer ved Nordøsterdalsmuseet

I gjenstandssamlinga som Nordøsterdalsmuseet forvalter er det tre østerdalsluer fra 1800-tallet. Samtlige fra Tynset, fra samlinga til Tynset Bygdemuseum. To fra Storeggen og ei fra Aaen. Nesset fremholder at østerdalslua har sitt utspring fra koll-lua, og består av fire eller seks avrunda trekanter som møtes i et senter midt på hodet. Lueskyggen er utformet som et våpenskjold med to eller tre spisser. Nesset mener at begrepet skjoldlue kommer herfra. Videre at denne utformingen særpreger lua og ”plasserer” den geografisk.

Ifølge Aagot Noss: ”Koll-luva sydd saman av trekanta kila går attende til mellomalderen. Ho har vore mykje utbreidd. Det er interessant at ho har levd vidare i skjoldluva.” (Noss 2009).

Produksjon i dag

Det var Rendalsforfatteren Jakob Breda Bull som i 1912 tok kontakt med pelsmaker O. Pedersen i Elverum for å få satt skjoldlua i masseproduksjon. Lua kom i produksjon fra 1917. (Hol Haugen 2004). Samme firma sørger for produksjon av skjoldlua den dag i dag. Mannsbunaden både for Østerdalen og for Solør og Odal har skjoldlua som hodeplagg. Med andre ord representerer skjoldlua en ubrutt drakttradisjon over flere århundre. Opplandske Luefabrikk as på Gjøvik har også produsert skjoldlua i en periode. Bedriften gikk imidlertid konkurs i 1999.

Plaggbenevnelse

Andre benevnelser undertegnede kjenner til for østerdalslua er skjoldlua, try-silknutlua, smikklua, smek(k)lua, rendalslua og snip(p)lua. I 1995 kontaktet jeg tidligere leder for drakt- og tekstilavdelingen ved Norsk Folkemuseum, Aagot Noss. Hun fremholdt at de forskjellige navn på østerdalslua har sammenheng med hvem som benevner hodeplagget:

"Skjoldluva er egentleg den gamle kolluva påsett ein brem. Mi meining er at nemninga skjoldlua, smeklua er dei lokale nemningane medan nemninga samansett med bygdenamn som Østerdal-Rendal-Trysil er sekundære. Det er litterære nemningar som truleg frå først av tatt i bruk for å vise kvar luva var i bruk. Bygdefolka sjølve trong ikkje fortelje seg sjøl at luva dei gjekk med var i bruk i si eige bygd, er mitt syn."

(Noss 1995).

Smek(k)lue-benevnelsen kan det være flere forklaringer på. Professor i nordisk språkvitenskap Finn-Erik Vinje, har kommet med følgende mulige forklaring:

"Jeg kjenner ordet smekklue fra Østerdalen, og jeg antar at smekk er det ordet som i en litt annen form opptrer i smekke (for småbarn). Kanskje hadde lua opprinnelig en snor til å feste under haka, slik at den kunne smekkes igjen?" (Vinje 2009)

Dvs at lua i tidligere tider evt hadde ei hakereim. Flere kjente akvareller fra 1700 og 1800 -tallet (A. Bloch, J.F.L. Dreier og Eckersberg) viser at skjoldlua ble brukt som arbeidsplagg (tømmerfløting, slåttarbeid og tømmerhogst) og var avhengig av å sitte godt "fastspent" på hodet. Iflg H. R. B. Nettet ble designet på skjoldlua noe endret da lua ble satt i masseproduksjon hos pelsmaker

O. Pedersen i Elverum. Dvs lua fikk en noe dypere pull, og det ble sydd på ørelapper. Kanskje ligger forklaringen her til at hakereima evt gikk ut av bruk. Det er imidlertid ikke funnet tydelig hakereim på noen av luene som er undersøkt fra 1800- og 1900-tallet, jfr. neste kapittel. Kjell Aukrust har imidlertid tenkt tanken at skjoldlua kan utrustes med en festeanordning.

Reodor Felgens østerdalslue med innlagt akupunktur, også kalt Aku-Stikk-Lua.

Tegnet av Kjell Aukrust. Foto: NRK Aktivum as.

Kjell Aukrust hadde barndom og oppvekst i Alvdal og med mor fra Åmot i Midt-Østerdal, kan det godt være at han har kjent til skjoldluer med hakereim. Det vises også til enkel festeanordning for lue i beskrivelsen av "Casquette" i neste kapittel. Denne lue kan være i nært slektskap med skjoldlua. På

en av de eldre skjoldluene (GM 25849) som oppbevares på Glomdalsmuseet, er det et pyntebånd over bremmen som muligens kan ha funksjoner som pyntebåndet på de såkalte kasjettluene. Dvs pyntebåndet/-snora, kan tas ned og benyttes som hakereim. (Klausen 2009)

Håvard Skirbekk benevner ”skygge” og som ”smikk” (skyggelue/smikk-lue), jfr neste kapittel. Kanskje er forklaringa så enkel at smek(k) og smikk kun er forskjellige skrivemåter, men betyr det samme. En tredje uttale og skrivemåte finner vi i oppteignelser etter Amund B. Larsens reiser på 1920-tallet i Solør og Odal. Iver L. Sparby fra Hof (f. 1843, d. 1924) fortalte her bl.a om luene slik han husket de var i bruk:

”Smækkluver med svære sjigger. Finna bruker dæmm ænnå, en del såm er nålitt på åra. Borttpå Grufinnskoga hadde dæm nukk.” (Hol Haugen 2004)

Opphavsantagelser

Skygge- og hverdagslua?

For noen år tilbake kontaktet jeg folkekulturformidler og tolging Egil Storbekken (f. 1911, d. 2002). Han kjente ikke til litteratur om østerdalsluas utforming. Imidlertid kunne han opplyse at muntlige overleveringer og tradisjon i Nord-Østerdal slik han kjente den, var at skyggen på østerdalslua skal være lengre desto høyere til fjells brukeren oppholder seg til daglig. (pers. medd. 09.02.1995)

Jeg har målt lueskyggen (fra front luepull til fremste punkt midt på lueskyggen) på eldre skjoldluer ved Glomdalsmuseet og Nordøsterdalsmuseet.

Gjennomsnittslengden på lueskyggene ved Glomdalsmuseet er 7 cm (9 luer) og med en gjennomsnittlig lueskyggeflate på 130 kvadratcentimeter. Gjennomsnittslengden på lueskyggene på de tre luene ved Nordøsterdalsmuseet er 6 cm, og med en gjennomsnittslueskyggeflate på 118 kvadratcentimeter. Luene ved Glomdalsmuseet kommer trolig fra skogsområdene i Sør-Østerdal. Luene finnes det dessverre ikke god tidfesting eller opphavsangivelse for, i arkivet på museet. (Sørensen 2009) Området ligger ca 20 mil lenger sør enn luene fra fjellbygda Tynset, hvor luene er tidfestet til perioden 1850-1880.

På grunnlag av lueskyggene som er målt kan vi ikke konkludere med at ”høgde over havet”-antagelsen, som Egil Storbekken viser til, stemmer for kjente eldre skjoldluer fra skog- og fjellbygdene fra 1800- og 1900-tallet. Det finnes ikke kjente bevarte skjoldluer fra 1700- og 1800-tallet fra Solør. Derav får vi ikke sjekket ut Egil Storbekkens antagelse mot det sydligst kjente område som lua var i bruk. Fargen på de eldre undersøkte luene er henholdsvis sorte og brun. Ved Nordøsterdalsmuseet skal det og være ei eldre grå skjoldlue i magasinet. (pers. medd. H. R. B. Nesset 18.05.2009)

Hvor inspirasjon kommer fra og hvilken symbolikk spissene eller takkene på lueskyggen representerer har jeg ikke funnet forklaring på, bortsett fra våpenskjoldantagelsen. Lueskyggen på eldre modeller har iflg tegninger eller akvareller to eller tre spisser i front. Ifølge den polsk-norske kulturanthropologen Nina Witoszek, er norsk identitet i sterkere grad enn i noe annet euro-

peisk land knyttet til sted og landskap. På 1990-tallet i artikkelen "Nordmenn, Europas siste naturstamme", drøfter hun denne mentaliteten. Hun hevder bl.a:

".. For nordmenn står vi (naturstammen) mot DEM (euroamerikansk kultur) med våre fjell, fjorder, elg og bjørn som symboler på vår identitet. Denne natursymbolikken brukes også for å markere grupper innen Norge." (Witoszek 1993)

Går vi ut i fra at skjoldlua har sitt opphav i de midt- og østnorske dal- og fjellbygder, kan det være av interesse å sjele over til hodeplagg hos den samiske del av befolkningen. Samene har vært og delvis er representert i deler av de samme områder. Som det fremgår av vedlagte foto er enkelte samiske hodeplagg prydet med "spisser" eller "takker". At hodeplaggdesignet er inspirert av det dyret som samisk kultur tradisjonelt har vært sterkt knyttet til (reins-

To gutter i samedrakt. Sør-Varanger før 1900. Foto: Norsk Folkemuseum.

dyr), er kanskje ikke helt usannsynlig.

Den såkalte ladjogahpir, hornlua og kalt "konelue", ble brukt over nesten hele det nordsamiske området fra slutten av 1700-tallet til begynnelsen av 1900-tallet. Hornluas opphav er fortsatt uløst. (Solbakk 2004)

Spørsmålet er om østerdalslua evt. er tilsvarende natur-kulturelt inspirert i sitt design.

Kvinnedragter med hornlue.

Tegnet av Joachim C. Frich etter Johannes Flintoe. Foto: Norsk Folkemuseum.

Det være seg f.eks. fra takkene eller spissene på hornfjøla hos elggeviret, eller horna på de gamle fe-rasene.

Uansett hvor inspirasjon til skjoldlua kom fra, er det mye som tyder på at lua var et funksjonelt og kjært maskulint hodeplagg for "hvermansen" i tidligere tider. Presten Smith i Trysil skriver i 1785:

Edvard K. Barth i 1949 med skjoldlue.

Foto: Sonja Barth. Lua ble sydd av Sonja Barth i 1947 og var en kopi av Per Moens lue (fra Sol-lia), som trolig var sydd/tilvirket før 1900. (pers. medd. av S. Barth 23.06.2009)

Foto: Norsk Folkemuseum.

”... en blaa saa kaldet Smek-Lue bæres for det meste av alle. Den have de om Dagen paa Hovedet, og med den sove de om Nat-ten.” (Bækkevold 2001)

Ifølge redaktør for norsk bunadslek-sikon og odøl Bjørn Sverre Hol Hau-gen, er skjoldlua et utprega folkedrakts-plagg. Dvs i motsetning til et bunads-plagg som kun brukes som festplagg, så har skjoldlua mange anvendelsesområ-der:

”.. Ny fin lue brukes til pent. En kan fort-satt se karer i distriktet iført mørk frakk og skjoldlue. Etter hvert går lua gradene – den litt mindre fine brukes kanskje på fritida, til en tur på butikken eller på ski. Og den aller mest slitne utgaven har gjerne fått plass på hodet i hverdagslaget – i tradisjonelt gards-

arbeid eller til og med som underlue til hjel-men for tømmerhoggeren.”

(Hol Haugen 2004)

I ei bygdebok for Stor-Elvdal fra tid-lig på 1900-tallet omtales skjoldlua imid-ler tid som følger:

”... Paa hodet havde man til hverdags-brug enten tophue eller den endnu brugelige smeklue (skjoldlue) og ved høitidelige anled-ninger lodne høie floshatte med smale brem-mer.” (Sæter 1908)

Miltærhue?

Tidligere konservator og leder ved Glomdalsmuseet, Håvard Skirbekk (1903–1983), lanserte følgende opp-havsantagelse for østerdalslua i et leser-innlegg i avisa Østlendingen for noen tiår tilbake:

”... Eg trur det må vera ei uniformslue frå dei første skiløperkompani som har vori så vel omtykt mellom østerdølene at dei har omforma militær lua til hueplagg i sin egen bunad. Provføringa er vanskeleg. Vi kjenner uniformene som var brukt ved Trangen i 1808, men dei første skiløperuniformene frå den store nordiske krigen, veit vi lite om.” (Skirbekk 1969)

Innledningsvis i leserinnlegget hen-viser Skirbekk til at den eldste illustra-sjonen som finnes av en mann med skjoldlue, er fra Vinger (Kongsvinger) fra ca 1790. Videre viser han til at luer med smikk (skygge) i tidligere tider var i bruk i Herjedalen i Sverige, og i et om-råde nord og sør for Stockholm og ned-over mot Øland. Ifølge H. Skirbekk viser drakttegninger fra tiden rundt 1800-tallet at manns lue med skygge var spesielt for Solør, Østerdalen og deler av Trøndelag.

Nå viser det seg at både Håvard Skirbekk i 1969 og Bjørn Sverre Hol Haugen i 2004, trolig har tatt feil med hensyn til "en Bonde fra Vinger". B. S. H. Haugen fremholder nå:

En gammel Vingelsmann. Tidligere omtalt som: "en Bonde fra Vinger".

Foto: Bjørn Sverre Hol Haugen.

"Dreiers akvarell Bonde fra Vinger har i alle år gått for å være nettopp det, en bonde fra Vinger. Einar Lexov, som ga ut bok om Dreier tidlig på 1900-tallet nevnte også at kunstneren Senn kopierte mange av Dreiers bilder, blant annet dette, og koblet sammen flere figurer i samme bilde. Han har derfor en akvarell som i alle år har gått for å være et eldre ektepar fra Vinger, sjøl om det vitterlig er merket med Winge, og ikke Vinger. Dette

bildet ble trykt og håndkolorert, og jeg har en utgave sjøl.

Så dukket for noen år sia en serie til med Dreier-akvareller opp. Denne karakteriseres som en kopiserie, der Dreier sjøl har koplet enkeltfigurene sine sammen i par. Der står imidlertid de eldre bøndene vi bestandig har regnet som vingerfolk med en annen lokalisering: En gammel Vingelsmann! Jeg har dermed regnet ekteparet for å være fra Vingelen, og ikke Vinger.

Dermed er ikke Dreier lenger så mye verdt som dokumentasjon på klesskikken i Solør-Odal, og mange detaljer passer nå bedre inn i helhetsbildet, både av draktskikk og Dreiers dokumenterte vandringer.

Dette oppdaget vi etter at jeg skrev om skjoldlua i Solør-Odal. Men så har jeg funnet flere andre kilder som dokumenterer skjoldlua i bruk i Solør i løpet av 1800-tallet, så akkurat når det gjelder den er ikke historia skrevet om." (Hol Haugen 2009)

I 1993 hadde tidligere zoolog og førstestekonservator ved zoologisk museum i Oslo Edvard K. Barth (f. 1913, d. 1996), et innlegg i tidsskriftet Villmarksliv. Han viser her til at han i 1955–57 jobbet på Vitenskapsselskapets museum i Trondheim. I samlingen hos den arkeologiske avdelingen var det ei lue i tre som ligner på ei skjoldlue.

Iflg opplysninger fra museet hadde lua følgende historie:

"Hjelm eller lue av tre utskåret av et eneste trestykke i form av en turban med rett utstående pandeskjerm. Har hengt i Snåsa kirke." (BARTH 1993)

Han viser videre til en Snåsa-beskrivelse av S. B. Brun trykt i 1817, hvor det fortelles at lua hadde tilhørt en svensk kaptein. Under ledelse av oberst Baltzer Beck satte svenskene fyr på Snåsa kirke

”Skjoldlue” i tre fra Snåsa til venstre og E. K. Barth’s skjoldlue til høyre. Foto: E. K. Barth.

den 13. april i 1613. Omtalte kaptein ville ta en bonde til fange, men bonden slo i stedet kapteinen til døde. Kapteinenens lue og kårde ble så hengt opp i den gjenoppførte kirka. S. B. Brun sendte lua til museet i Trondheim i 1812.

Både H. Skirbekk og E. K. Barth var anerkjente kapasiteter innen sine fagfelt. Imidlertid var ingen av dem eksperter på hodeplagg, noe de heller ikke ga seg ut for å være. Iflg Trond Bækkevold fikk skiløperens karakteristiske hodeplagg sin utforming i henhold til uniformsreglementet fra 1774, men hadde solide tradisjoner tilbake til 1600-tallet både i den svenske og dansk-norske hær. Kasketten beskrives slik i munderingsforslaget fra 1772:

”Casquette

Hvorudi Pollen og Klaffen indvendig bliver af Hatte-fildt, udvændig overtrocken med Sort Fett Læders Skind, samt med et Slaug af samme slags skind, bliver foret med Sort Mutum, som i Koldt og Vaadt Vejr needtrækkes over Ørene og tilknaappes for Munden

med 2 de Dito Skind Hemper, over 2de med samme Skind overtrockne smaa Knapper; Klaffen ophæftes dernest med een Sort Læder-Hempe som sættes fremmerst i Spitzten paa Klaffen, over een foran i Pollen indsat og med sort Skind overtrocken Knap; Men invændig i Pollen kommer til foeder, enten barket Kalve- eller Faare Skind, saa og at foran paa Klaffen bliver paasatt Hans Majesteds Ciffre af Messing Blick, for at samme kunde betegne noget Militairisch.”

(Bækkevold 2001)

Sammenholder en beskrivelsen med approbasjonstegningene av 1774 og ser vekk fra ”Hans Majesteds Ciffre af Messing Blick”, likeså at skygge og oppslag er festet til en knapp på toppen av lua, så mener Hol Haugen at beskrivelsen av militærlua i noen grad stemmer overens med utseende på skjoldlua:

”.. Det er altså stor mulighet for at det er et slektskap mellom uniformslua fra slutten av 1700-tallet og skjoldlua, uten at vi kan påstå at den ene er en kopi av den andre”. (Hol Haugen 2004)

Jeg har funnet to illustrasjoner av

muligens tidlige utgaver eller forløpere til skjoldlua, som jeg ikke kjenner til har vært omtalt tidligere i denne sammenheng.

Den ene er en plansje fra 1765 av skiløper som skyter under utforkjøring. Plansjen finnes i ei tysk bok fra 1765. (Grüner 1765) Som det fremgår er lua rød. Lua er ei uniformslue fra de første skiløperkompani, som H. Skirbekk viser til at vi vet lite om.

Skyting under utforkjøring. Grüner 1765.
Foto: Forsvarsmuseet.

Den andre illustrasjon er ikke ei tegning, men en statue. Dvs den såkalte "Fjeld-Stue-Mand paa Dofre Field", som står i parken ved Fredensborg Slott på Nord-Sjælland. Område statuen er plassert i benevnes som Normandsdalen.

Field-Stue-Mand paa Dofre Field.
Foto: Norsk Folkemuseum.

Lua til Fjeld-Stue-Mand omtales som følger:

"Luva har brem og oppbrett, og ein knapp midt oppå". (Noss 1977)

Statuen ble laget av billedhuggeren og tyskeren Johan Gottfried Grund (f. 1733, d. 1796), og ble satt opp sammen med en rekke andre statuer på 1760- og 1770-tallet. Modeller for statuene i Normandsdalen var elfenbenfigurer som var laget av hallingdølen Jørgen Christensen Garnaas (f. 1723, d. 1803/1804). Garnaas besøkte Fredensborg Slott i pe-

rioden hvor statuene i Normandsdalen ble oppført. (Noss 1977)

Sammenligner vi lua til *"en Bonde fra Vinger"* fra 1790-tallet av J. F. L. Dreier, som trolig er en bonde fra Vingelen i Nord-Østerdal, med lua til Field-Stue-Manden fra Dovre er det klare likhetstrekk i formgivingen. Begge luene har oppbrett og skygge med en spiss framme.

Ellers er det verd å merke seg at skjoldlua kom i masseproduksjon i 1917. Den "moderne" kasjettlua kom i masseproduksjon i Norge i 1918 hos Hufa Luefabrikk as i Ålesund, hvor den produseres den dag i dag. (Klausen 2009) Kasjettlua blir i dag forbundet med kyststrøkene (hodeplagg til kystbunaden). Lua benevnes og som blank-skjermlua, skjermlua, ålesundlua, skipperlua og kystlua. Kasjettlua minner om ei uniformslue. Hufa Fabrikker as fikk ideen til produksjon av lua fra Tyskland, selv om kasjettlua var i bruk i Norge lenge før Hufa startet produksjon i 1918. (Klausen 2009)

Sluttkommentar

Hvorvidt den spesielle utforminga av skjoldlua skyldes påvirkning utenfra, det være seg fra hodeplagg hos og kulturspor fra dansketidens embetsmenn (enevoldstiden), eller utenlandske bergverksoffiserer ved gruvene på Røros og Follidal fra midten av 1600- og 1700-tallet. Evt fra svenske krigsherrer og militære draktmoter. Eller annen påvirkning, evt en natur-kulturell inspirert mote hos lokale bygdeskredderes bondesøm. Det får tiden vise.

Mitt håp er at denne artikkelen kan være til inspirasjon for kulturminnegranskere, slik at det kan fremskaffes en

vitenskapelig avhandling om drakthistorien til skjoldlua.

Likeså håper jeg at artikkelen kan bidra til at et av våre museer, det være seg Norsk Folkemuseum, Glomdalsmuseet, Nordøsterdalsmuseet, Musea Solør-Odal, Norsk Skogmuseum, evt. andre (f.eks. Norsk Folkedraktforum) eller et samarbeid mellom flere museum og organisasjoner. Nå tar initiativ og lager ei egen skjoldlueutstilling hvor både gamle modeller, akvareller, tegninger, fotografier og litteratur om lua stilles ut. Gjerne i kombinasjon med ei kasjettlue-utstilling.

Sist men ikke minst, håper jeg at skjoldlua ikke ender opp kun som et bunadsplagg og musealt objekt. Men at det skjer et redesign av lua. Vi er inne i en periode hvor miksen håndverkstradisjoner, kulturhistorie og folkløse er særs trendy. (Larsen 2009)

Selv om grunnstrukturen på skjoldlua må videreføres, slik at den klart skiller seg fra andre capser og skyggeluer, bør det være god mulighet til å fornye lua både med hensyn til formgiving, farge, stoffvalg og mønstre.

Moods of Norway er et godt eksempel på suksessbedrift, som har utviklet et kleskonsept ved å blande internasjonale trender med twist av norsk kultur og historie. Kanskje er det vegen å gå for å "pusse støvet" av skjoldlua slik at den blir et allment brukt hverdagsplagg igjen, for nye generasjoner. Det ærverdige firmaet O. Pedersen i Elverum har inneværende år gjennomført opphørsalg og nedlegging av butikken. Selv om styreleder og største aksjonær Per Olai Stømner, opplyser at de fortsatt skal sørge for produksjon av skjoldlua (pers. medd. 20.05.09), er kanskje tiden nå

moden for andre aktører å bidra til en videreutvikling av skjoldlua.

Til slutt mange takk til nestor nasjonalt innen folkedraktsforskning Aagot Noss, for gjennomlesing av artikkelen og god faglig bistand.

Kilder

- Aukrust, Kjell 1981. Flåklupa Tidende nr. 4. Årgang 7.
- Barth, Edvard K. 1993 og 1994. Villmarksliv nr 12-1993 og brev til H. Løvmo av 19.12.1994.
- Bergbakken Nettet, Helga Reidun 2008. Østerdalslua - ein levande tradisjon. Årbok for Nord-Østerdalen 2008.
- Bækkevold, Trond 2001. Draktskikk i Østerdalen rundt Napoleonskrigene.
- Grüner 1765. Gezeichnete Figuren und Manœvres von des Känigl. Nordischen Schielöuffer Corps pro Anno 1765.
- Hol Haugen, Bjørn Sverre 2004 og 2009. Skjoldlua før og nå. Tidsskrift for lokalhistorie og kultur i Solør og Odal. E-post til H. Løvmo 17.06.2009.
- Klausen, Ann Kristin 2009. Mann for sin

kasjett. Artikkel i Helgelands Blad 13.07.2009:26-27.

- Larsen, Lisbeth 2009. Fagforedrag "Trender fram i tid", av trendanalytiker i Jotungruppen på Nordlandskonferansen i Bodø 21.01.2009.

- Noss, Aagot 1977, 1995 og 2009.

Statuen i Normandsdalen.

Det Norske Samlaget 1977.

Brev til H. Løvmo av 23.01.1995. Kommentarer til artikkelen av 23.07.2009.

- Skirbekk, Håvard 1969. Østerdalslua – skjoldlua. Østlendingen 30.12.1969.

- Solbakk, Aage 2004. Samedraktens historie. Publisert i Duodjeinstuhtta.

- Sæter, Ivar 1908. StorElvdalen Bygdebok.

- Sørensen, Steinar 2009.

E-post til H. Løvmo 16.06.09.

- Vinje, Finn-Erik 2009.

E-post til H. Løvmo 07.02.2009.

- Witoszek, Nina 1993.

Nordmenn – Europas siste Naturstamme.

Natur & Miljø nr 3-1993.

Hans Løvmo

8801 Sandnessjøen

hans.lovmo@alstahaug.kommune.no

Ungdom på Sjølisand ca. 1910. Nye luemoter har slått gjennom!